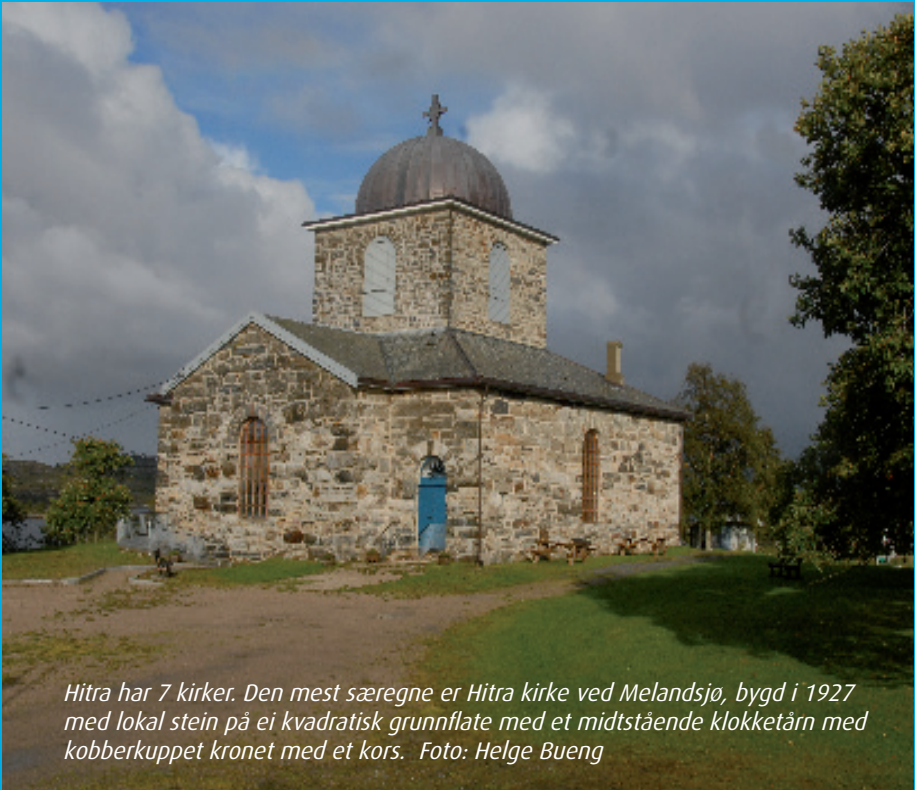

NYTT om

Nr 88 - 1/2017 - mai

Gammelt

Utgitt av Fosen Historielag

Hitra har 7 kirker. Den mest særegne er Hitra kirke ved Melandsjø, bygd i 1927 med lokal stein på ei kvadratisk grunnflate med et midtstående klokketårn med kobberkuppet kronet med et kors. Foto: Helge Bueng

Velkommen til årsmøte
og 70-års-markering
for Fosen historielag
på Fillan. Hitra, lørdag 10. juni 2017

Leder'n

Kjære medlem

Da står årsmøtet og «regnskapets time» for døra. Laget må vel seiest å ha hatt eit godt arbeidsår. Eg viser til årsmeldinga om det. Vi har eit pratsamt og godt arbeidande styre der mange byr seg fram når noko skal gjerast. Men sjølv sagt rekk vi ikkje over alt vi skulle ha gjort – langt der ifrå.

Vi skulle f.eks ha vore meir aktive i kommunane. Vi kunne f.eks lagt ei plan for ein møterunde med dei lokale historie- og museums laga rundt omkring i Fosen. Det kunne vera til nytte for alle partar. Fylkesmusea – Kystens Arv på Stadsbygda og Kystmuseet på Hitra – peikar seg òg ut som kontaktpunkt og samarbeidspartnarar, ikkje minst med tanke på utarbeidinga av Fosens historie.

Det er dette prosjektet, «Fosens historie 2», som no har høgste prioritet. Vi må sikre økonomien i prosjektet, og vi må sørge for at det blir eit solid historieverk.

Dessverre trekte Kolbjørn Aune seg som redaktør for Fosens historie 2 før jul. Det gav ei utfordring. Vi stod utan aktuelle kandidatar, så eg såg meg nøydd til å gå på det. Eg visste det var ei stor oppgåve, og eg gjekk ikkje til ho med glede. Men gleda har teke seg opp, etter som eg har komme inn i arbeidet, og har sett at dette kan bli ei svært god bok. Målet er at det skal bli eit verk som både er til å få forstand av, til å få opplevingar av og til å ha nytte av. Eg skriv

litt meir om dette ein annan stad i bladet. Men radaktør oppgåva gjer at eg må legge vekk dei fleste andre gjeremål det neste halvanna året (der rauk to sommarferiar!).

Men no, kjære historievenner, ser vi fram til å møtast på Kystmuseet på Hitra 10. juni, til årsmøte, historieprat, foredrag, middag og festleg markering av at det er 70 år sidan Fosen historielag vart stifta.

Eg stilte tidlegare her i bladet spørsmålet: Kva om Fosen historielag ikkje fanst? Da ville kunnskapen om lokalhistoria vår ha vore svært mykje fattigare. Eg oppfordra til å gå inn på nettsida vår, fosen-historielag.no, dersom ein vil forvise seg om at Fosen historielag har gjort ein forskjell. Der vil ein mellom anna finne liste over dei 816 artiklane som har stått i årbøkene. Den alfabetiske lista fyller 23 sider! Gå inn og sjå, og ta deg tid til å blad i ho!

Så det er god grunn til å markere jubileet, og vi gler oss til å få høre meir frå lagets historie, frå dei som stod midt i det.

Årsmøta til Fosen historielag har vore trivelege samankomstar. Det var fjorårets årsmøte i Stjerna eit godt eksempel på. Det er ikkje sagt årets møte på Hitra blir dårlegare.

Eg ser fram til å møte mange av dykk. Meld dykk på!

*Johan
leiar*

Årsmøtet 2017

Det innkalles herved til

Årsmøte i Fosen Historielag lørdag 10. juni 2017 kl 1100

Kystmuseet Fillan på Hitra

- 1100 Oppmøte / Velkomskaffe / Talkkforsist-prat
- 1130 Ordfører Ole Haugen ønsker velkommen
- 1145 Årsmøtet
- 1400 Sarah Dahle Hermannstad: Russerforliset 1760
Etter foredrag:
Omvisning til utstillingeneKystmuseet
- 1600 Festmiddag med 70-årsmarkering
Konfransier: Svein bertil Sæther
- 1830 Avslutning

Påmelding innen 30. mai til

Eilert Bjørkvik, tlf 948 71 232, e-post: eilerbj@online.no

Årsmøteavgift: kr 200 pr deltaker, betales ved ankomst.

NB: Vennligst gi beskjed hvis deltakere har spesielle matønsker på grunn av allergi.

Reiseinfo:

Reistid Orkdal - Fillan: 90 minutter - 94 km

Valset - Orkanger 54 km 50 min

Flakk - Orkanger 54 km 50 min

Fergeavganger Trondheimsfjorden lørdag morgen:

Både Brekstad og Rørvik: 0730 - 0830 - 0930

Tar du ferga fra Brestad eller Rørvik kl 0830 vil du med pen kjøring være på Fillan ca 1110

Overnattingsmuligheter:

Hotell Hjorten, Fillan, tlf 40 44 50 10 • www.hjortenhotell.no

Dolmsundet Hotell, Hitra, tlf 72 44 04 40 • www.dolmsundet.no

Frøya Hotell, Sistranda, tlf 72 46 45 00 • www.hotellfroya.no

Det skjer mye på Hitra/Frøya denne helga, så det kan være vanskelig å få rom, men det er lov å prøve.....

Velkommen til Hitra

I år samles vi på Fillan på Hitra til årsmøte.

Øya Hitra er Norges sjuende største (ekskl. Svalbard) og den største sør for Lofoten. Øyas landareal er 568,72 km². Inkludert småøyene er kommunens areal er 680 km². Navnet kommer av Hitr eller Hitrar der betydningen er «splittet» fra fastlandet.

Dagens innbyggertall er 4659 innb.

Hitra har flere påviste boplasser fra både eldre og yngre steinalder, blant annet på Skaget, Tranvikan, Ansnes, Fausland, Balsnes og Hestnes (Hestneshula).

Det eldste funnet er en over 9000 år gammel skiveøks fra Dolm.

Det også gjort funn fra bronsealder og jernalder. Ved Dolmsundet er det rekonstruert et 15 meter langt langhus fra folkevandringstiden, funnet under arkeologiske utgravninger i 1998. En gravrøys fra bronsealderen er funnet på Dolm.

De eldste gårdsnavna som fortsatt brukes på Hitra er trolig 2000 år gamle. Arkeo-

logiske funn viser at det for vel 1500 år siden fantes 10-12 gårder i drift, men særlig to funn fra denne tiden utmerker seg; Runesteinen fra Øvre Sageide på Straum og perlefunnet fra Kalvøya. Runesteinen (Strømsbrynet) er muligens en liten arbeidsang eller en besvergelse innrisset i runer på en brynestein og er det eldste kjente skjønnlitterære arbeidet i Norge. Perlefunnet er en samling glassperler fra en kvinnegrav på Kalvøya ved Sandstad. Perlene er trolig fra stillehavsområdet.

Rundt år 1000 var mellom 40 og 50 gårder i drift med en antatt folkemengde på 500-600.

Økt etterspørsel etter fisk gav grobunn for en vekstnæring på Trøndelagskysten. Hitra prestgjeld som omfattet dagens Hitra, Frøya, Hemne og Snillfjord blir en velstående del av regionen og erkebispen i Nidaros plasserer en av sine setesvenner på gården Ulvan, for å sikre seg sin del av inntektene ved fiskehandelen. Her blir det også bygd en stavkirke, trolig på 1200-tallet.

Mange kirker

Det eldste kirkestedet er Dolm kirke, med historie helt tilbake til ca år 1000 e Kr. Kirken er rammet av brann flere ganger. Nåværende kirke ble bygd i 1920. Dagens eldste kirke er Fillan kirke, bygd 1789. Sandstad kirke ble bygd i 1888, trekirka på Nordbotn i 1900, Kvenvær kirke i 1909 og Hitra kirke steinkirke med en spesiell form, ble bygd i 1927. Fornes kapell ble bygd i 1937.

Da formannskapslovene ble innført i 1837, bestod kommunen av øyene

Flekkmarihand, en vanlig blomst på Hitra, ble valgt som kommuneblomst i 1999.

Hitras kommunevåpen ble vedtatt av Kongen i Statsråd i 1987. «I blått et sølv hjortehode» er tegnet av Einar Skjervold etter en ide av Ketil Gylland.

Hitra og Frøya. Frøya ble egen kommune i 1877. Hitra kommune ble etter hvert delt i 4 herreder. Først ut var Fillan i 1886, i 1913 ble Kvenvær skilt ut fra Hitra, og i 1914 ble Sandstad skilt ut fra Fillan.

Under kommunereformen i 1964 ble alle disse 4 kommunene slått sammen til dagens Hitra kommune. Tettstedet Fillan ble valgt som nytt kommunesenter.

I dag er Fillan det klart største tettstedet på Hitra, med kommuneadministrasjon, barne-, ungdoms skole, og idretts- og svømmehall. Fillan er også blitt et stort handelssenter, og har nylig fått en nytt flott hotell. Hitra har også en større vindmøllepark.

Lakseoppdrett er blitt en viktig næring i øyregionen.

Høyeste punkt på Hitra er Mørkdalstua, 345 moh. og ligger på vestsiden av øya. Topografi, vegetasjon og dyreliv er variert. Langs kysten mot sør, vest og nord er naturen preget av værhardt kystklima med nakne lyngheier. I det indre av øya finnes furuskog, fjellterreng og store myrflater med rikt fugleliv.

Hitra har omkring 7 000 vatn og tjern og mange har fiskbare bestander av ørret og røye, i tillegg til noen få lakseelver med godt fiske.

De fire herredene på Hitra fra 1914 fram til kommunereformen i 1964.

Foto: Helge Bueng

Hjortejakt på Hitra har lange tradisjoner. Redaktøren fant dette «troféet» på godset Merton Hall, nord for London, under et besøk der. John de Grey - senere den 6. Lord Walsingham, jaktet hjort på Hitra.

Øya har også en av Nord-Europas største hjorte-stammer (den med høyest individtetthet). Siden 1800-tallet har grunneierne hatt gode ekstraintekter ved utleie av jaktrettigheter. Opp mot 1000 hjort skytes hvert år. I tillegg finnes det et betydelig antall rådyr og en mindre bestand av elg.

I 1964 fikk øyregionen fergeforbindelse til Sunde. Hitratunnellen (åpnet 1994) og Frøyatunellen (åpnet 2000) la grunnlaget for stor vekst i næringslivet. Lakseveien Sandstad - Orkanger oppgraderes. Kystekspresen har tre daglige avganger til og fra Trondheim og Kristiansund.

Årsmøtet holdes lørdag, men vi oppfordrer folk til å avsette helga til å gjøre seg bedre kjent med øyregionen.

Velkommen til Hitra!

Helge Bueng

Årsmøtet for Fosen Historielag 2017

Dagsorden for årsmøtet.

1. Godkjenning av innkalling
2. Valg av møteleder og referent
3. Årsmelding for 2016
4. Regnskap for 2016
5. Arbeidsplan for 2017/2018
6. Budsjetten for 2017
7. Fastsetting av medlemskontingent
8. Innkomne saker
9. Valg
 - 2 styremedlemmer for 2 år
 - 3 varamedlemmer til styret
 - 1 medlem til valgkomiteen

3. Årsmelding for Fosen Historielag 2016/17

Styret

har dette året bestått av:

Johan G Foss, Frøya (leder),

Helge Bueng, Åfjord (sekretær),

Ernst Øyangen, Trondheim,

Berit Johanne Vorpbukt, Hitra/Averøy,

Johan Mjønes, Snillfjord.

Eilert Bjørkvik, Rissa (kasserer og fast møtende varamedlem).

Øvrige varamedlemmer:

Jostein Selnes, Snillfjord,

Bernt Jørgen Stranden, Bjugn.

Andre verv.

Revisor: Magnus B. Småvik,

vararevisor Hans Ulrik Hammer.

Valgkomité: Per Aastum, Snillfjord, leder

Hans Ulrik Hammer, Frøya

Frøya og Vigdis Hoff Høøen, Ørland.

Årbokredaktører

Per Ole Sollie og Kenneth Kiplesund.

Redaktør av Nytt om Gammelt

Helge Bueng.

Medlemstallet

1.5.2016 hadde laget 1220 medlemmer,

1.5.2017 har laget 1216 medlemmer, en nedgang på fire.

Styremøter. Etter årsmøtet 2016 er det avholdt 4 styremøter (22.8.2016, 21.11.2016, 13.2.2017 og 24.4.2017). Møtene er holdt på Ørland kultursenter på Brekstad.

Årsmøtet 2016

ble holdt i Fritun samlingshus i Sørfjorden i Stjørna, Rissa, lørdag 4. juni, med 35 medlemmer til stede. Møtet ble om-

trent slik som vi ønsker at et årsmøte i Fosen historielag skal være: hyggelig, innholds-rikt (men ikke overlessa), passende formelt og passende uformelt.

Eilert var vert og møteleder, og han holdt også foredrag om Stjørnas historie. I tillegg var det musikk- og sanginnslag av en kvartett under ledelse av Tore Otterstad, og det ble servert herlig ferskfiskball til middag, levert av Marthabrygga i Råkvågen (Gunn Småvik). Etter middagen tok Eilert deltakerne med på vandring og omvisning i bryggereka i Råkvågen.

Årbok for Fosen 2016

Årbokredaktørene Per Ole Sollie og Kenneth Kiplesund leverte god vare også i 2016. Dette er årbok nr. 55 i rekka, og den har mange gode, til dels glimrende bidrag til lokalhistoria i Fosen. Om én artikkel skulle trekkes fram, må det bli Astrid Marit Bjørkviks store artikkel om lofotdrifta fra Fosen. Denne viktige delen av lokalhistoria vår – landskjent gjennom Johan Bojers «Den siste viking» – må nå sies å være godt kartlagt og beskrevet. Kenneth Kiplesund slutta som redaktør ved årsskiftet og ble avløyst av Svein Henrik Pedersen, den ene av forfatterne til Fosens historie bind 2.

Nytt om Gammelt

Helge Bueng redigerer fortsatt bladet, som er i godt driv, og som også i 2016 kom ut med to fyldige nummer. Det bladet som sendes ut til årsmøtet 2017, er det 88. i rekka.

«Doktorbåten»

Den siste ekstraboka Fosen historielag ga ut, «Doktorbåten» er en fortelling om

familien Hammervolds ambulansetjeneste i Frøya», etter manuskript av Tommy Rodahl. Den kom i desember 2015, og det kan nå meldes at prosjektet økonomisk har gått i pluss med vel 8.000 kr.

Segner i Fosen

Kolbjørn Aune har de siste par åra arbeidd med ei bok om sagn fra Fosen. Boka er blitt forsinka, og utgivelse utsettes til neste år.

Fosens historie bind 2

Dette prosjektet, som er hovedprosjektet i Fosen historielag for tida, er i god gjenge. Framdrifta ser ut til å være under kontroll. Forfatterne, Per Christiansen og Svein Henrik Pedersen, har gravd fram mye interessant stoff. Manuskripta skal være ferdigstilt innen utgangen av april neste år, og bindet skal ut i løpet av 2018.

Dessverre trakk Kolbjørn Aune seg som redaktør i november. Lederen måtte tre inn som redaktør. Han har sia fungert som redaktør (tekstredaktør) sammen med Eilert Bjørkvik (bileredaktør).

Det har i det siste vært arbeidd en del med å ivareta kulturhistoriske emner i bindet. Det bir invitert til enn dugnad på dette, der utvalgte fagfolk blir forespurt om å skrive korte utredninger om ulike kulturhistoriske emner, gratis eller for en rimelig penge. Blant temaene kan nevnes: Byggeskikk. Mat og klær, hus og heim. Fellestun og gårdsfelles-skap. Båtbruket. Folkekunst. Folkediktning. Folkemusikk. Språkutvikling og dialektforskjeller i Fosen.

Daniel Johansen, fagsjef historie i Ørland kommune, er blant dem som nå blir trukket inn i prosjektet.

Styringsgruppa for «Fosens historie 2» består av Johan G Foss, Eilert Bjørkvik, Kolbjørn Aune, Anne Nygård og Ernst Øyangen.

Budsjettet for bindet er på 2,5 mill kr, med 40 % egenfinansiering og 60 % offentlige og private tilskott. Søknadsrunder har foreløpig ikke gitt mer enn vel 58.000 kr. Nye framstøt for å skaffe midler må gjøres i løpet av året.

Saks- og stedsregister til årbøkene

Arbeidet med å utarbeide saks- og stedsregister til årboksartiklene er i gang. Bernt Jørgen Stranden har tatt på seg arbeidet. Et slikt register vil åpne den skattkista som årbøkene er. Fosen historielag har gitt ut 55 årbøker med 816 artikler, der en kan finne noe om de fleste tema, de fleste tider og de fleste bygder i Fosen. Foreløpig er de to siste årbøkene tatt som prøveprosjekt. Arbeidet har stoppa opp litt i påvente av at det blir ferdigstilt ei liste over hvilke søkeord som skal brukes.

Skanning av årbøker

Historielaget har undersøkt muligheter for å få skanna (digitalisert) årbøkene, i første omgang de eldste årgangene og de som er utsolgt, og få langt dem ut på nettet. Laget søker nå Nasjonalbiblioteket om å stå for skanninga. Årbøkene vil da bli lagt ut på bokhylla.no. Nasjonalbiblioteket står til disposisjon, og de har stor kapasitet, men de prioriterer bøker foran årbøker.

Digitalisering av Fosen bildearkiv.

I 2014 bevilga Fosen historielag 100.000 kr til digitalisering av de rundt 10.000 bildene i Fosen bildearkiv, som eies av

Bjugn bygdatunlag. Arbeidet ble ferdigstilt i februar i 2015. Det dro ut med å få lagt bildene ut på nettet, men nå er arbeidet i gang, i regi av Museet Kystens Arv på Stadsbygda, som har fått overdratt bruksretten til materialet, og bildene blir nå lagt ut på digitalmuseum.no.

Kystkulturdagene i Lysøysundet

Fosen historielag deltok med stand på Kystkulturdagene i Lysøysundet 5.-7. august. Det var en positiv opplevelse. I tillegg til kontakten med folk fikk vi 16 nye medlemmer og fikk solgt en del bøker.

Arkeologisk aften på Ørlandet.

Historielag deltok også med stand i forbindelse med presentasjonen av utgravningene på flyplassen. Det skjedde 14. sept. Det ble satt pris på at vi var der, både av arrangør og publikum.

Vandringar

Det er gjennomført éi vandring: til steinalderboplassene ved Hammarvatnet på Frøya, ved Ellen Aanes Draagen, 9. juni.

Representasjon

Johan deltok på et møte på Kystmuseet på Hitra i regi av S-TrI museums- og MIST (Musea i S-TrI) 31. august om samarbeid mellom museums- og historielaga og de offentlige musea.

Styret

Formannsklubba

Fosen historielag fikk for mange år siden ei formannsklubbe fra Bjørg og Oddmund Olden. Klubba har ikke vært brukt på lenge, for ingen vet hvor den er. Den forsvant en gang etter 2008. Hvor er den blitt av?

6. Arbeidsplan 2017/2018

1. Gi ut Årbok for Fosen 2017.
2. To nummer av Nytt om Gammelt.
3. Fosens historie bind 2: Videreføre arbeidet og arbeide med finansieringen av prosjektet.
4. Segner i Fosen. Følge opp arbeidet med mål om utgiving 2017.
5. Vedlikeholde nettsida og facebook-sida.
6. Medlemsverving.
7. Historiske vandringar.
8. Fagseminar.

7. Medlemskontingent

Styret foreslår at medlemskontingenten holdes uendret; kr 275 for hovedmedlem, og kr 100 som familie-medlem.

8. Innkomne saker

Det er ikke innmeldt saker til behandling på årsmøtet.

Bildet under:

Fellestunet på Flatval på Frøya omkring 1900, før utskiftinga i 1904. Her var det seks bruk som hadde husa sine samla i ei klynge. (Fra manus for Fosens historie 2).

9. Valg

Valgkomiteen har følgende forslag til valg på årsmøtet 2017:

A. Leder ikke på valg i 2017

B. 2 styremedlemmer for 2 år:

Ernst R. Øyangen, Trondheim Gjenvalg
Helge Bueng Gjenvalg

C. Varamedlemmer for 1 år

Eilert Bjørkvik, Rissa Gjenvalg
Jostein Selnes, Snillfjord Gjenvalg
Bernt Jørgen Stranden, Bjugn Gjenvalg

D. Valg av et medlem til valgkomiteen
for 3 år.

Styret legger fra sitt forslag til nytt medlem av valgkomiteen på årsmøtet.

Styremedlemmer ikke på valg:

- Leder Johan G Foss, Frøya
- Johan Mjones, Snillfjord
- Berit Johanne Vorpbuk, Hitra/Averøy

Valgkomitemedlemmer ikke på valg:

- Per Aastum, Snillfjord.
- Vigdis Hoff Høven, Ørland

Per Aastum

På vegne av valgkomiteen

4. Regnskap 2016

6. Budsjett 2017

Driftsinntekter	Regnskap			Budsjett
	2016	2015	2014	2017
3000 Medlemskontingent	301.110,00	283.500,00	300.480,00	300 000
3001 Medlemskontingent familie	100,00	0	0	100
3002 Medlemskontingent komm.	10.000,00	11.000,00	11.000,00	11 000
3004 Medlemskontingent banker	2.000,00	1.500,00	1.500,00	2 000
3100 Salg årbøker	22.804,00	11.565,00	10.575,00	15 000
3104 Salg Reins kloster	50,00	150,00	50,00	100
3105 Salg Gammeltida på Hitra	0	250,00	900,00	0
3106 Salg Setre i Åfjorden	70,00	105,00	135,00	100
3108 Salg Fosentonar	820,00	560,00	790,00	500
3110 Seks år og småbåtfisker	120,00	185,00	520,00	100
3112 I utkanten	100,00	270,00	300,00	200
3120 Salg av medlemsnål	1.090,00	800,00	50,00	500
3200 Portorefusjon	0	1.301,00	1.117,00	0
3300 Grasrotandelen, Norsk Tipping	2.146,90	0	0	3 000
3401 Annen støtte	0	0	0	0
3900 Momsrefusjon	17.652,00	25.109,00	15.748,00	20 000
8001 Renter	4.567,83	12.146,96	20.370,69	3 000
Sum driftsinntekter	362 630,73	348.441,96	363.535,69	355.600
Driftskostnader				
4100 Porto, kontorutg	60.211,47	53.040,51	53.315,80	60 000
4101 Bankgebyr	352,00	363,00	408,00	500
4102 Markedsføring	11.669,00	1.498,00	1.613,00	15 000
4201 Kontingenter	4.390,00	17.475,00	17.738,00	6 000
4400 Reiser	3.028,00	13.056,00	7.791,00	5 000
4501 Årbok	226.450,00	216.005,00	245.001,00	230 000
4502 Nytt om gammelt	22.088,00	18.281,75	20.909,00	20 000
4600 Gaver, oppmerksomhet	0	498,00	625,00	1 000
4601 Årsmøtet	7.970,00	6.800,00	3.650,00	10 000
4602 Styremøter	2.703,00	6.634,00	7.702,00	4 000
4603 Kurs og seminar	0	0	250,00	0
4604 Vandringer	1.106,00	0	2.118,00	2 000
4605 Fotobevaring	0	0	101.750,00	0
Sum driftskostnader	339.967,47	333.651,26	462.870,80	353 500
Driftsresultat	22.663,26	14.790,70	- 99.335,11	2 100

Status pr 31.12.2016 - Aktiva og passiva

	2016	2015	2014
1900 Kasse	87,00	380,00	803,00
1920 Ørland Sparebank	349 264,61	765 870,10	726 510,83
1930 Postbanken DNB	0	0	1 297,82
2700 Forskuddbetalt kontingent	- 85 801,00	- 66.250,00	- 92 450,00
2704 Forskuddbetalt kontingent bank	- 500,00	0	0
2800 Fosens historie 1	123 539,64	180.198,64	136 944,64
2801 Fosens historie 2	373 616,00		
2802 Da jeg var liten	30 953,47	34.423,47	36 689,47
2804 Segner i Fosen	93 750,00	93.750,00	62 500,00
2806 Doktorbåten	- 6 190,00	82.862,25	0
2850 Orkla Grafiske AS	0	- 204.178,00	0
2900 Egenkapital	- 878 719,72	- 887.056,46	- 872 265,76
Sum	0	0	0

Prosjektregnskap

Prosjektene som er utgitt fra 2005 og senere har egne prosjektregnskap.

Fosens historie 1

2800 Inngående balanse	180 198,64	
Omsetning	0	56 659,00
Utgående balanse		123 539,64
Sum	180 198,64	180 198,64

Fosens historie 2

2801 Inngående balanse	0	
Omsetning	430 860,00	57 244,00
Utgående balanse		373 616,00
Sum	430 860,00	430 860,00

Da jeg var liten

2802 Inngående balanse	34 423,47	
Omsetning	0	3 470,00
Utgående balanse		30 953,47
Sum	34 423,47	34 423,47

Segner i Fosen

2804 Inngående balanse	93 750,00	
Omsetning	0	0
Utgående balanse		93.750,00
Sum	93.750,00	93.750,00

Doktorbåten

2806 Inngående balanse	82 862,25	
Omsetning	0	89 052,25
Utgående balanse	6 190,00	
Sum	89 052,25	89 052,25

5. Revisors beretning

Undertegnede har for siste gang revidert Fosen historielags regnskap. Revisjonen gjelder 2016.

Eksrevisors fremtid vil bli noe utsvevende. Den vil umiddelbart omfatte en snartur til Marrakech. På ettersommeren blir det båttur fra Danmark via Shetland, Island og New- Foundland med strandhugg i Amerikas Forente Stater hvis ikke Den store høvding tror vi er blitt så miljøskadet underveis at vi kan komme til å gjøre landnåm. Neste år på denne tid er vi godt underveis på en jordomseiling som skal vare i 107 dager og omfatte 25 land.

Så til saken:

1. Bilagene er kontrollert mot føring i kassadagbok og funnet i orden.
2. Konto i bank stemmer med regnskapet – som vanlig.
3. Resultatregnskapet og balansen viser et konkret bilde av foreningens drift og meget gode økonomiske tilstand.
4. Revsjonsteknikken som revisor har benyttet de siste 20 år, og som kan anvendes uten tilgang til kalkulator, er basert på regnemetoder som Olaug Rossvoll ga informasjon i da revisor gikk i første klasse på Råk skole. Komma er riktignok flyttet mot høyre når det gjelder priser, men det benyttes fortsatt samme valuta.
5. Revisor vil anmerke at post 3104 Salg av Reins kloster kr. 50, må ha vært den beste handel noen har gjort siden nederlendere i 1626 kjøpte Manhattan av indianerne for 60 guilders (8000 kr.).
6. Regnskapet og revisjonsberetningen bes referert for Årsmøtet.

7. Revisor anbefaler at Årsmøtet gjør som de forhåpentligvis gjorde i fjor: Godkjenner regnskapet og meddeler styret ansvarsfrihet.

8. For øvrig mener revisor at Fosen historielag bør ha et budsjett.

Trondheim 31.1.2017

Magnus B. Småvik

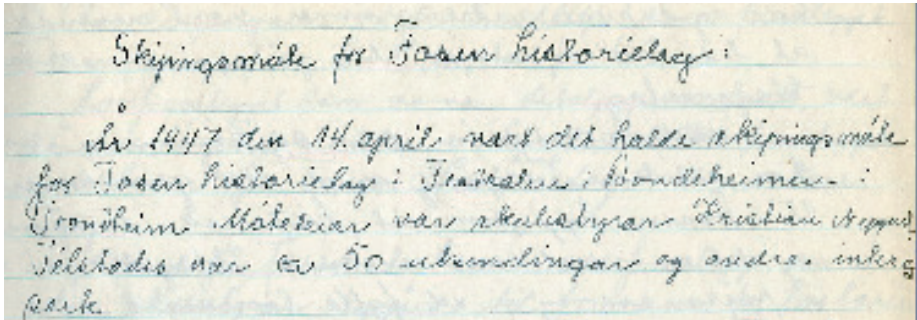
Revisor

For oss med ikke så avanserte reisevaner opplyses at Marrakech er Marokkos fjerde største by. (Redaktørens bemerkning)

Medlemstall

Distrikt	Medlemstall			
	01.05. 2017	13.06 2016	Endring Medl	%
Agdenes	25	(25)	0	0
Bjugn	114	(117)	- 3	- 2,5
Frøya	33	(29)	4	13,7
Hemne	170	(187)	- 17	- 9,0
Hitra	70	(74)	4	- 5,4
Osen	11	(11)	0	0
Rissa	115	(113)	- 2	- 1,7
Roan	10	(8)	2	25,0
Snillfjord	71	(74)	- 3	- 4,0
Ørland	106	(97)	9	9,3
Åfjord	40	(40)	0	0
Sør-Trøndelag Utenfor	262	(262)	10	- 3,1
Sør-Trøndelag	131	(132)	- 1	- 0,7
Bibliotek	22	(25)	- 3	- 12,0
Lag	9	(9)	0	0
Skoler	12	13	- 1	- 7,6
Banker	4	3	1	33,0
Bedrifter	0	0	0	0
Kommuner	11	11	0	0
SUM	1216	(1220)	- 4	- 0,3

Fosen Historielag 70 år

De første linjene som er skrevet i lagets første protokoll.

Det er 70 år siden Fosen historielag ble stiftet. En gruppe fosinger ville samle og dokumentere historien for regionen. Her er en kort fortelling om starten av laget. Her er Møteprotokollen 14. april 1947:

«År 1947 den 14. april vart det halde skipingsmøte for Fosen historielag i Fetssalen i Bondheimen i Trondheim. Møteleiar var skulestyrar Kristian Nygård. Til stades var ca 50 utsendingar og andre interesserte.

Møtet tok til med «Millom bakkar og berg». Skulestyrar Nygård, som har vori «primus motor» for å få til dette møtet, opna med ein spirituell og fengslende tale om ymse ting på Fosen, og reiste spørsmål om kor mykje vi fosingar veit om gjeve forfedre som har levd sitt liv i Fosen, og som der har vori med og spela ei heller stor rolle i utviklinga og saga til folket og landet vårt. Livet deira var ikkje alltid ein dans på roser diverre. Den magre jordgrunn og det bårande havet skapte slit, sorg og sakk, men og hilstøypte karakterar som braut seg fram gjennom vanskar og oppgåver. Her levde i sanning eit rikt og mangslunge folkeliv. Her er rike kjelder å ause av for dei som vil granske. Det er for å kasta ljøs over fedrene våre og spreia kunnskap om folke-

setnad og levemåte i Fosen at Fosen historielag skal skipast. Det er ikkje det sterke sagaen som brusar over Fosen, men det er får eller ut sltan folk og vi vil gjerne gylla dei litt. Vi vil gjerne granska Fosenfolket sitt religiøse liv - både i heidensk og kristen tid - kunnskap om våre fedres politiske liv vil vi gjerne ha, og mange andre grunner vært nemnde for at tida no er innetil å gå i gang med Fosen historielag.

Folknordanom og sønnanom oss har alt kome godt i gang med sitt granskararbeid. Vi i Fosen ligg som et «historisk tomrom» og det er mest som ei skam. I dag tek vi til å reisa oss. og vi vil fylla tomrommet.

Talaren hausta fagnad frå møtelyden- Det var så sunge eit par vers av «Jeg vil verge mitt land».

Nygård gjorde deretter greie for det førebuaande arbeidet han hadde hatt med hensyn til dette skipingsmøte. Han var glad over å møtavelvilje for dette arbeidet mel-

lom utsendingane frå bygdene. Alt no er det innskreve 56 medlemmer, og dette talet vil sikkert auke munaleg om ikkje lenge.

Nygård kom så inn på den namneforma vi helst skulle nytte. Det var 3 alternativ å velja mellom: Fosen, Fosna eller Fosn historielag. Det vart vedteke å kalla laget

Fosen historielag.

Nygård hadde på førehand arbeidd med å og fått til et framlegg til lover for Fosen historielag. Desse var prenta og møtedeltakarane fekk kvar sitt eksemplar av dette. Framlegget vart opplese, og det var noko ordskifte om ymse ting. Noko nytt som førte til brigde av dei einskilde paragrafane kom ikkje fram med unnatak for paragraf 4. Den vart det vedteke med 39 mot 7 røyster å ta årspengane på kr 5,-, slik som framlegget var i paragraf 4. De 7 røysta for kr 3,-. (*Vedtaket ble: «Alle kan bli medlemmer av laget når dei betaler kr 5,- i årspengar eller kr 75,- ein gong for alle. Kvar medlem får eit eksemplar av årsskriftet»*)

Lovframlegget som no var detaljgjennomgått, vart så samrøystes vedteke å brukas som lover for Fosen Historielag intil vidare.

Valg:

Bjarne Opland frå Jøssund kom med framlegg om å velje skulestyrar Nygård til formann for historielaget. Dette vart med stor fagning godteke av møtelyden. Den første formann i Fosen historielag vart såleis skulestyrar Kristian Nygård.

Styresmedlemmer:

Per Moe, Hemne, f. t. Strinda

Bjarne Opland, Jøssund

Einar Berg, Ørland

Hans Grønskag, Nord-Frøya

Varamenn:

Sogneprest Rein, Hitra

Einar Jesnen, Stjørna

Ulrikke Hammer, Sør-Frøya.

Ettersynsmenn:

Kristian Hellem, Trondheim

Hjalmar Salthammer, Strinda

Varamenn:

Paul Sørdal, Strinda

Politibetjent Udseth, Trondheim.

Etter ei halv times matkvileld fekk vi høyre tale av prof dr Arne Bergsgård.

Lærer Einar Berg, Ørland vart oppmoda om å seia fram bygdesongen sin om Yrjar.

Deretter vart ordet gitt til konservator Pettersen som holdt et interessant foredrag om den forhistoriske tida i Fosen.

Ein song til slutt første vers av fedrelands-sangen. Møtet Slutt.

Arne L Olden Harold Foshaug

27. mai ble det første styremøtet holdt hos skolestyrar Kr Nygård, Bergsbakken 22. Tilstede var Kristian Nygård, Hans Grønskag, Per Moe, Einar Berg og Bjarne Opland.

På møtet ble Bjarne Opland valg som varaformann, Einar Berg skrivar og Per Moe ble valgt som kassestyrar. Etter at utgifter i forbindelse med stiftinga av laget var betalt, hadde laget kr 76,90 i kassen.

Det ble også enstemmig vedtatt å tegne medlemskap i Samlaget for bygde og byhistorie.

Så ble det valgt ombudsmenn:

Agdenes: Arne Elven OG Omfred Valset

Bjugn: Arnljot Kothe Næss

Fillan: Andreas Akset

Heim:

Hemne: Jon Lenes

Hitra: Edvin Rein

Jøssund: Arne L. Olden
 Kvenvær: Elias H Burøy
 Lensvik: Rikhard Utnes (valgt 8. juli)
 Nes: Kjell Wigdahl
 Nord-Frøya: Theodor Morck
 Osen: Lars Nesmo
 Rissa: Sverre Nøst
 Roan: Anton Nilsen
 Sandstad: Ruth Ratchje
 Snillfjord: Anne Heggvik
 Sadsbygd: Markus Gløtten
 Stjørna: Einar Jensen, Høybakken og
 Hans Brones, Husbysjøen
 Stokksund: Margidon Herfjord
 Sør-Frøya: Ulrikke Hammer
 Vinje: Asbjørn Hofset
 Ørland: Ottar Solbu
 Åfjord: Bjarne Berg.

8. juli var det arbeidsutvalmøte hos formannen i Bergsbakken 22. Kr Nygård, Per Moe og Einar Berg var tilstede.

Formannen hadde fått tilbud fra Nidaros trykkeri, som kunne trykke årsskrift i 500 eksemplar med format ca 16 x 24 cm, ca 80 sider for kr 1200. Mot et tillegg for kr 60,- kunne ein få 600 eksemplar. Et ytterligere tillegg av 8 sider til lysinger vart det eit tillegg av kr 150,-. ein regnet da med at det kjem inn kr 100,- pr side i lyingapengar.

- 1 Lagsskipinga med bilete av det første styret, og lagslovene.
- 2 Foredrag av konservator Th Petersen: Om trekk av oldtidens bosetning i Fosen-distriktet.
- 3 Foredrag av cand philol Andreas Holmsen «Om gårdshistorie».
- 4 Hans Nielsen Hauge i Hemne ved Per J Moe
- 5 Hemnværingar ved Lier og Trangen i 1807 - 1814 v.d.s.

- 6 Encomiolon Norwegianum ved Kr Nygård
- 7 Bygdemålsdikting frå Fosen først på 17 hundretalet.
- 8 Stoff fra Ørland ved Einar Berg
- 9 Folkeminne fra Hemne ved H Sødahl og Per J Moe
- 10 Anna folkeminne
- 11 Medlemsliste

30. oktober ble det holdt et råds møte der historielagene i Nord-Trøndlag, Namdal, Nord-Møre og Gauldal drøftet felles kurs i lokalhistorisk gransking sommaren 1948.

1. november ble det holdt råds møte på Sør-Trøndlelag arbeidsskole på Moholt. Medlemstallet var da 170. Det første årsskriftet på 96 sider som kostet kr 1540, var finansiert med 12 sider med annonser.

Andre arbeidsoppgaver som ble nevnt var innsamling av bruksting fra arbeidslivet, regler, segner og tonar, barnesullar og skikker i forbindelse med høgtider, nedskrivning av gamle fangstteknikker, og til slutt: «Nedteikning om folk som har merkt seg ut på ein eller annan måte, til dømes i vekst, styrke eller som bygdeoriginaler.

Arbeidet var igang. Det kom årsskrift i 1948, men noe må ha skjedd. Årsmøte-referatet fra 30. mai 1949 er det siste som er innført i protokollen. Etter at årboka 1949 kom ut, gikk laget i dvale. Laget ble vekket til live etter påtrykk fra av to unge entusiaster, Eilert Bjørkvik og Kolbjørn Aune i 1964.

Det la grunnlaget for at vi nå kan feire en høgst oppegående 70-åring under årsmøtet på Fillan.

Helge Bueng

Fosens Blad

ORGAN FOR ALLE NÆRINGSINTERESSER I FOSEN

Fosens Blad ble etablert i Trondheim i 1918 med første utgave 24. mai. Tanken om en lokalavis for Fosen hadde versert i 25 år. Oppfatningen i distriktet var at de store by-avisene, Adresseavisen, Arbeider-Avisa og Nidaros var mest opptatt av ting som angikk dem. En rekke filialekspedisjoner ble opprettet for å samle inn nyheter. Dette var handelsmenn, dampskipsekspeditorer, poståpnerier og lignende. Særlig i Fosens ytre deler savnet folk en avis som i større grad dekket deres behov. Fosens Blad ble kjent for å trykke fortellinger skrevet av folk ute fra distriktet.

Fosens Blad var i prinsippet en politisk uavhengig avis selv om grunnlegger og redaktør Edvard Chr Ellewsen var venstre-

mann. Han eide Centraltrykkeriet i Trondheim, hvor avisa ble trykket. Han var avisens redaktør i 23 år, inntil han sluttet i 1936 i en alder av 81 år.

Avisa kom først ut 2 ganger ukentlig, fra 1920 utvidet til 3.

6. mai 1941 var det brått slutt. Avisens redaktør Mons Løvset hadde flere ganger høylytt uttrykt sin forakt mot de tyske okkupantene. Det ble for mye for de nye makthaverne. Da hadde en ny føljetong hadde nettopp begynt: «Tre mordere kommer inn» av Frank Heller.

Her er en artikkel fra 8. mai 1930, innledningen til tørrsommeren 1930.

Tørken vedvarer

Vannmangelen blir større og større utover landsbygden, og vann må kjøres langveis fra både til folk og kreaturer. Brønner som aldri før er gått tørr, har blitt tomme, og bekker og elver tørres helt ut. Det vann som hist og her står igjen i «hølene» er varmt og udrikkelig. I småelvene kreperer fisken i massevis som følge av den fryktelige tørke, og når man følger elvefarene, finner man død småfisk i massevis.

Overalt ligger markene brunstekte av varmen. Der vokser ikke et eneste strå

på lange strekninger, og hå finnes der ikke tegn til noensteds på jordene. I flere bygder har man satt inn kreaturene og gått i gang med å stallfore dem, for å la dem søke føden ute er ofte det samme som å la dem sulte i hjel. På mange gårder på Ørlandet har man således funnet det riktigst å sette inn kreaturene, og på flere steder i Stjørna akter man nå å gjøre det samme. Der finnes ikke det ringeste beite, hverken i marken eller på hjemmejordene.

Verst er stillingen ute ved kysten, i særdeleshet på Frøya og Froan. Som før meddelt må beboerne i Mausund i Froan hente alt vann de trenger den ca 3 mil lange sjøvei fra Fast-Frøya med motorbåter. Vannet må rasjoneres mellom oppsitterne for å strekke til, og folk og fe får bare et visst kvantum vann pr. dag.

I kystbygdene er det nå overhengende fare for potethøsten. Denne blir på forskjellige plasser mislykket som følge av tørken. Det samme er tilfellet med

turnipsen. Den er allerede ødelagt i atskillig utstrekning. På Frøya er kornet helt avsvidd av tørken.

Tørken og dens herjinger er et stående samtaleemne blant befolkningen, hvis høyeste ønske nå er regn i stride strømmer. Selv om det nu er for sent å berge kornet, kan muligens ennå en stor del av potetene reddes hvis det kommer nedbør, og det vil komme vel med.

Dypdykk i arkivet: Eilert Bjørkvik.

BOKPROSJEKT OM FOSENMÅLA

Ola Stemshaug etterlet seg eit manuskript om dialektane på Fosen. Materialet til denne avhandlinga vart innsamla på slutten av 1960-talet og behandla vesentleg lydsystemet i målføra etter den metoden som var rådande på 60-talet. Truleg vart manuskriptet skrivne omkring 1970 og det vart aldri publisert.

Kristin Melum Eide, Tor Erik Jenstad og eg syntes det var synd at det verdifulle materialet som vart innsamla for snart 50 år sidan, ikkje vart allment tilgjengeleg, og vi bestemte oss for å lesa gjennom manuskriptet og sjå om det kunne publiseras i ei eller anna form. Det fins ein del tidlegare arbeid som tar for seg fosenmåla, bl.a besøkte Ivar Aasen Ørlandet i 1846 og noterte ein del om dialekten der, og Jørgen Reitan, som i ein mannsalder var styrar for den flyttbare amtskolen i Sør-Trøndelag, har med ganske mange opplysningar om målføret på Fosen i doktoravhandlinga si.

Det som manglar, er ei meir samla framstilling av fosenmåla, og det har vi tenkt å rå bot på med denne boka.

Arbeidet til Ola Stemshaug inneheld oppskrifter frå alle fosenbygdene, og med dei som utgangspunkt har vi tenkt å gi ei framstilling av lydverk, spesielle trekk ved syntaksen (ordstilling, samansetning av ord, særtrekk ved bruk av bøyingsformer o.l.), og ordforrådet. Det siste emnet skal Tor Erik Jenstad behandle, Kristin Melum Eide, som sjøl er frå Bjugn, skal ta seg av dei syntaktiske særtrekka, og sjøl skal eg gi ei framstilling av enkelte lydlege spesialitetar i dialektane, både gamle og nye trekk. Ola Stemshaug blir sjølsagt medforfattar i boka.

Vi tar sikte på å gi framstillinga ei lett tilgjengeleg form, slik at fosningar og andre interesserte skal ha lyst til å kjøpe boka.

Arnold Dalen

Fosen historielag

Fosen historielags styre

Johan G Foss, leder

7270 Dyrvik, Tlf 72 44 81 11 • 95 40 29 21
j-g-foss@online.no

Ernst Robert Øyangen,

Øvre Stavsetveien 27, 7026 Trondheim
Tlf 99 49 39 73
E-post: ernstro@online.no

Helge Bueng, sekretær

7170 Åfjord. Tlf 94 12 12 02
E-post: helge@bueng.no

Berit Johanne Vorpbukt

Ekkilsøyveien 131, 6530 Averøy
Tlf 913 39 211
E-post: vorpbukt-gmail.com

Johan Mjønes

7157 Snillfjord
Tlf 91 53 16 47
E-post: jmjones@online.no

Varamedlemmer til styret:

Eilert Bjørkvik, også kasserer

7100 Rissa. Tlf 73 85 22 61 / 948 71 232
E-post: eilerbj@online.no

Jostein Selnes

Selnes, 7256 Snillfjord.
Tlf 90 69 16 93
E-post: jselnes@online.no

Bernt Jørgen Stranden,

Bålfjordnesveien 10, 7167 Vallersund
Tlf 41 60 98 01
E-post: berntjs@broadpark.no

Redaktører for årboka:

Per Ole Sollie
Postboks 800, 6805 Førde, Tlf 992 84 344
E-post: p-oso@online.no

Årboka har egen e-postadresse:

arbo@fosen-historielag.no

Redaktør Nytt om gammelt

Helge Bueng
7170 Åfjord. Tlf 94 12 12 02
E-post: helge@bueng.no

Nytt om gammelt

Er redigert av Helge Bueng, Åfjord.
Redaksjonen avsluttet 03.05.2017.
Grafisk form: Bueng Ltd
Trykk: Fagtrykk AS
Opplag: 1400 eks.

Har du stoff til bladet eller årboka?

Det er alltid plass for innspill fra medlemmene våre, som kan trykkes i «Nytt om Gammelt». Det kan være bilder, korte fortellinger, eller rett og slett en etterlysning som kan ha allmen interesse for flere. Redaktør og adresse for stoff finner du ovenfor.

Fosen historielag på nett:

www.fosen-historielag.no • E-post: post@fosen-historielag.no

www.facebook.com/fosenhistorielag

Bøker kan bestilles hos Eilert Bjørkvik, tlf 948 71 232, e-post: eilerbj@online.no

Kontingenten

i Fosen historielag er fortsatt 275 kroner året. Ennå er det mange som ikke har betalt for 2017 (forfall var 31.1.17), og kassereren ber om at den blir betalt snarest mulig, da laget er avhengig av alle midler for å få prosjektet Fosens historie 2 i mål. Årboka for 2016 ble også sendt ut til medlemmer som sto til rest med kontingenten for 2016. De fleste har nå betalt. Det vil bli sendt ut purring med det aller første, men for å spare kassereren for ekstra arbeid, var det fint å få ordnet opp i dette. Noen ønsker kanskje ikke å stå som medlemmer lenger. Hvis så er tilfelle, meld fra umiddelbart. Helst vil Fosen historielag ha flere medlemmer, så verv nye.

Skattefri gave?

Fosen historielag kommer inn under ordningen med fratrukk i skatten ved gaver til frivillige organisasjoner ved at laget er medlem i Landslaget for lokalhistorie. I skattemeldingen kommer dette under post 3.3.7. For å få rett til fradrag må gaven være minst 500 kroner, og laget må sende melding til Skatteetaten sammen med opplysning om giverens personnummer. Gi din skjerv til Fosen historielags bankkonto 4290 05 02758 og oppgi person-

nummer dersom du ønsker skattefradrag. Bruk eventuelt det vedheftede innbetalingskortet, så hjelper du med å få i land prosjektet Fosens historie bind 2.

7 kirker på Hitra

En av kirkene er Hitra kirke er bygget i lokal stein på et kvadratisk grunnplan, med et midtstående klokketårn med kobberkuppel kronet med kors.

Hitra kirke på Melandsjø på Hitra ble innviet i 1927. Den ble bygd for å erstatte den gamle hovedkirken for Hitra prestegjeld, Dolm kirke, etter at denne brant ned natt til 3. februar 1920. Hitra kirke er en korskirke i mur og har et midtstående klokketårn med kobberkuppel kronet med kors. Kirken er bygget i lokal stein på en kvadratisk grunnplan. Arkitekt for kirken var Claus Hjelte. Kirkene på Hitra har bidratt til at Hitra fra gammelt av ble kalt for «øya med de sju kirker», og så langt tilbake som 1589 hadde Hitra prestegjeld 7 kirker, selv om Hitra på den tiden ikke hadde samme betydning som i dag. Begrepet har imidlertid blitt sitende og refererer i dag til øyas fem kirker og to kapell.

Kilde: KystNorge AS

Tipper du?

har hittil i år skaffet Fosen historielag ca 2500 kroner, takket være 9 flittige tippere. Blant lagets ca 1200 medlemmer (og eventuelle sympatisører) skulle det finnes noen flere som av og til tipper eller spiller Lotto. Grasrotandelen er 5 % av innsatsen. En fin måte å

støtte laget på uten at det koster noe. Oppgi organisasjonsnummer 980 104 206 neste gang du tipper dersom du vil gi Fosen historielag grasrotandelen.

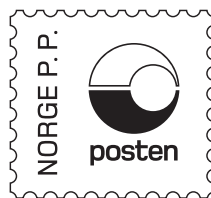
Vårt organisasjonsnummer er

980 104 206

Strekkoden vår er:

3774980104206

Retur: Eilert Bjørkvik,
Naustveien 179, 7100 Rissa

Gi oss et medlem i 70-års gave!

Fosen historielag er 70 år.

Den største gaven laget kan få er nye medlemmer

Drømmemålet er 1500 medlemmer.

Nye medlemmer får:

- En ekstra årbok etter fritt valg.
- Årbok for 2016 rett i postkassa i desember
- Nytt om Gammelt - Medlemsbladet vårt 2 ganger i året
- Gode tilbud og fritt valg i litteratur fra verdens største samling av lokalhistorie om Fosen

Som verver får du en valgfri årbok pr vervede medlem.

Velkomtbok og vervepremie sendes så snart medlemskontingent er betalt.

Mangler du årbøker i samlinga di?

Flere etterspør enkelte utgaver av årboka vår. De fleste årgangene er tilgjengelige, mens andre er utsolgt.

Mange spør etter de tre eldste årbøkene. Foreløpig plan er å få disse digitalisert og lagt ut på www.fosen-historielag.no.

Møt oss på «historiske dager»

I år vil Fosen historielag ha egen stand under

Hopsjødagen på Hitra 21. - 22. juli

Kystkulturdagen i Lysøysundet, Bjugn 4. - 6. august

Hovdestua på Norsk Folkemuseum i Oslo, flytta fra Hovde på Ørlandet i 1927. Bygningen består av to deler, og spenner over heile vår periode. Den nærmeste delen er fra 1700 og den andre fra 1850.

Fosens historie 2

Arbeidet med Fosens historie bind 2 er kommet langt. Det er i underkant av ett år igjen til tekstene skal være ferdig. Jeg er blitt redaktør (tekstredaktør) for bindet, og vil knytte noen ord til prosjektet, om den historia som skal fortelles, og litt om hvordan vi har tenkt å fortelle den.

Fosens historie 2

Av Johan G Foss

Mye interessant historie

Først må det da sies at her er det mye interessant historie å fortelle! Historieinteresserte fosninger har noe å glede seg til. Perioden 1700–1860 er på mange måter en fryd å arbeide med for en historiker. Det er en viss stabilitet og «enkelhet» over perioden, og den utgjør på en måte slutten på «gammeltida». Omkring 1860 skjer det svært mye nytt. Samfunnet og livet til folket ble omforma. Vi snakker om «hamskiftet». Vi hører gamle folk i dag fortelle fra gammeltida i første halvdel av 1900-tallet, men den gammeltida vi snakker om her, før 1860, var noe heilt anna.

Gammeltida – før «hamskiftet»

Det er altså denne gammeltida vi skal presentere i dette bindet. Det er en inspirerende oppgave, både fordi verden var så annerledes, og fordi vi har så godt kildegrunnlag å arbeide ut fra. Våre to forfattere, Per Christiansen og Svein Henrik Pedersen, har gravd fram mye interessant stoff, og skrevet utkast til kapitler som demonstrerer hvor viktig det er å se lokalhistoria i et videre geografisk perspektiv enn en enkelt kommune.

En oppdager mye interessant når en kan forske på tvers av kommunegrenser og kan sammenlikne kommuner (eller rettere sagt prestegjeld), f.eks. med hensyn til en grunnleggende faktor som utviklinga i folketallet.

Viktige nydannelser

Sjøl om det rådde en viss stabilitet, så skjedde det også viktige ting i perioden. Det var nå leilendingsvesenet ble avvikla og gårdbrukerne ble sjøleiere. Det var nå skolen (almueskolen) ble til. Det var nå lekmanns-kristendommen vokste fram og kirkas monopol på forkynnelse ble brutt. Det var nå et demokratisk styresett ble innført – på lokalplanet i 1837, på riksplanet allerede i 1814. Det var også i denne perioden at røykstueene (ljørestuene) forsvant og peisen og murpipa og jernovnene kom inn, og det var nå trønderlåna ble skapt. Det var også nå åfjordsbåten ble til, tidligere hadde fosningene brukt nordmørsbåter – for bare på nevne noen av innovasjonene.

Særtrekk ved Fosen

Vi er også på jakt etter det som særmerka Fosen i forhold til omkringliggende områder. Men vi leiter også etter «kultursoner» innen fogderiet – og hva som var de viktigste handels- og kulturforbindelsene utad.

Fosen var et utprega leilendingsområde. Bøndene eide ikke gårdene de dreiv. Men deler av fogderiet hadde også en stor tetthet av herskapsgårder (adelige setegårder og gårdene til godseiere, handelsborgere og embetsmenn). Dermed ble Fosen et kontrastenes rike i spennet mellom husmann, strandsitter, leilending, godseier og embetsmann.

Fellestun og gårdsfelleskap

Ett av fenomenene som vi vil se nærmere på, er fellestuna og gårdsfelleskapet som fantes på mange av gårdene. På gårder som var delt i flere bruk, var det vanlig at brukerne hadde jorda i teigblanding og husa samla i ei klynge (eller rekke).

På gårder med mange bruk kunne husklynga ta form av en landsby. Den største husklynga var kanskje på Grande på Ørlandet, der det i 1796 var 18 brukere med over 50 bygninger i fellestunet. Hvordan var det å leve i et sånt tett samfunn? Gårdsfelleskapet og fellestuna kan karakteriseres som «et sjølgrodd sosialt eksperiment», som nådde sitt maksimum i vår periode. Det skal bli interessant å se på dette eksperimentets vekst og fall. Sluttstreken ble satt med de store utskiftingene fra 1860 og utover.

Hvordan lage god regionhistorie?

Vi har reflektert en del over hva som særmerker regionhistoria, og hvordan vi kan formidle den på en best mulig måte.

Vi ønsker å beskrive forholda og utviklinga best mulig, og vi ønsker å gjøre det på en måte som viser hvordan folk hadde det. Vi har et ønske om å komme menneskene tett inn på livet, og vi har et ønske om å gi leseren opplevelse. Men vi ønsker også at historia skal gjøres forståelig.

Vi vil prøve å forklare *hvorfor* forholda var som de var, og hva som dreiv fram endringene. Framstillinga skal gi innsikt og ha-opplevelse. I tillegg har vi som mål at boka skal være oversiktlig, ha god struktur og være lett å bruke også som oppslagsverk.

Kart over tunet på Grande på Ørlandet 1796. Tunet bestod av ca 52 hus fordelt på 18 gårdbrukere. Utsnitt fra utskiftingskart.

Sammenfattende kan vi da formulere målsettinga slik: Fosens historie skal være til å få kunnskap og forstand av, til å få opplevelse av, og til å ha nytte av.

Bygdehistorie og regionhistorie

Det er forskjell på disse to formene for lokalhistorie. Regionhistoria er mer generaliserende, sammenfattende. Den går ikke så detaljert inn i kilde- og datagrunnlaget som bygdehistoria. Overflod av detaljopplysninger i regionhistoria kan gjøre det vanskelig å få oversikt og følge trådene i framstillinga.

Dette er den ene fella regionhistoria kan gå i, detaljfella: det som er interessant, drukner i detaljer. Ei anna felle er abstraksjonsfella: at sammenfatninger, utviklingstrekk og årsaksforklaringer kan gjøre stoffet fjernt, slik at vi mister menneskene av syne.

Men når vi veit om dem, er det råd å komme utenom begge disse fellene.

Gave / tilskudd til Fosen historie 2

Fosen historie 2 er et stort løft for Fosen historielag. Vi har ennå et godt stykke før prosjektet er fullfinansiert. Fosen historielag kan, som medlem av Landslaget for lokalhistorie, motta gaver som giveren kan få skattefradrag for. Personnummer må da oppgis.

Ønsker du å støtte dette prosjektet, kan du benytte denne giroen.

Kvittering

Innbetalt til konto

4290 05 02758

Betrag

Betalersens kontonummer

Blankettnummer

6515989363

Betalingsinformasjon

GIRO

Betalings-
trist

Underskrift ved giroring

Betalt av

Betalt til

Fosen historielag
Nautstveien 179
7100 RISSA

Personnr (ved skattefradrag):

Balansel
konto

Kvittering
tilbake

Kundidentifikasjon (KID)

Kontonr

Gira

Til konto

Blankettnummer

H

< > 4290 05 02758

<6515989363>